

VAHDETÜ'L-VÜCUD

Vahdet-i vücud, "lâ mevcude illâ hu" cümlesinde ifadesini bulan bir tasavvuf meşrebi.

Vücud, varlık demektir, zıddı "adem"dir, yokluktur. Vahdet, ise birlik demektir. Zıddı "kesret", yâni çokluk.

Kesret tevhid edilir ve ortaya vahdet çıkar. Birbirinden ayrı beş harfi bir araya getirirseniz, bu vahdetten ortaya bir kelime çıkar.

Kâinat kitabı denilen bu âlemde, bunun sayısız örnekleri vardır. Yüzlerce dal bir ağaç olarak karşımıza çıkarken, milyarlarca hücre bir bedende birleşiyorlar.

Bütün varlık âlemini birlikte düşündüğümüzde bütün bu kesret âleminin aynı İlâhî sıfatlarla yaratıldıklarını anlarız.

Sonsuz eşya yedi sıfatta tevhid eder. Hepsini aynı irade ile, aynı kudret ile vücut bulmuşlardır. Bu yedi sıfat ise aynı zâtın sıfatlarıdır. İlim başkasının da irade başkasının olamaz.

Allah'ın yarattığı her varlık "vücud" sıfatına kavuşmuştur, ama bu varlık onu yaratanın varlığı cinsinden değildir. İşte bu hakikatı zihinlerde iyice yerleştirmek içindir ki, Allah'ın mukaddes varlığı için "Vacibü'l-Vücud", mahlûkatının varlığı için ise "Mümkünü'l-vücud" tabirleri kullanılır.

İşte vahdet-i vücud meşrebindeki bir velî, Nurun Muazzez Müellifinin ifadesiyle "*Vacib-ül vücudun vücuduna hasr-ı nazar edip, sair mevcudatı o Vacib-ül-Vücud'un vücuduna nisbeten zaif bir gölge görür ki vücud ismine lâyık olmadığına hükmeder.*"

Bu kul, Rabbine yakınlaşmada mesafeler kat ede ede, "istiğrak" dediğimiz mânevî bir sarhoşluk hâline girer, kendinden geçer. Artık kendisinin çok gerilerinde kalmış olan mahlûkatı inkar edercesine "lâ mevcude illâ hu" yâni "O'ndan başka varlık yoktur" der.

Bu sözün cezbe hâlinde ve mânevî sarhoşluk hâlinde söylendiği açıktır. Zira, O'ndan başka varlık olmasa, bu sözün de söylenememesi gerekirdi. Ama, bu sözü söyleyen zât, o anda bunu da düşünecek halde değildir.

Nitekim, o halden çıkıp kendine geldi mi artık böyle söylemez olur.

Mesnevî-i Nuriye'de Vahdetü'l-Vücud için, "*Tevhidde istiğraktır ve nazara sığmayan bir tevhid-i zevkîdir.*" denilerek bu meşrebin akıl ile izah edilemeyeceğine dikkat

çekilir.

Nur'larda bu meşrebin "salih" olduğu, mensuplarının da "ehass-ı havas" oldukları zikredilmekle birlikte, bu meşrebin zannedildiği gibi en ileri bir hakikat yolu olmadığına da bilhassa dikkat çekilir. "*Hulefa-i Râşidinden ve eimme-i müçtehidinden ve selef-i sâlihînin büyüklerinden o meşreb sarihî görünmüyor.*" denilerek bu meşrebin hususî kaldığı, umuma mâl olamadığı vurgulanır.

"Erkân-ı imaniyye altıdır. İman-ı billâhdan başka, iman-ı bil yevmil âhir gibi rükünler var. Bu rükünler ise mümkinatın vücutlarını ister. O muhkem erkân-ı imaniyye hayal üstüne bina edilmez." Mektûbat

Asırlarına yön vermekle vazifeli, İmam-ı Gazali, İmam-ı Rabbani, Abdulkadir-i Geylâni gibi mümtaz zâtlar böyle bir yolda gitmemişlerdir.

Bu meşrebi uyanık halde iddia etmek, Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin tecellilerini hayal ve vehim derecesine indirmek demektir. Mahlûkata hayal denildi mi Allah'ın hâlıkıyeti, yâni yaratıcılığı da hayal olacaktır. Hayâlî şeyleri yaratmak için sonsuz bir ilim, bir kudret, bir irade gerekmeceğinden bütün İlâhî sıfatların ulviyetleri gizlenecektir. Sadece Allah'ın vücud (varlık) sıfatına nazar edilmiş olacaktır.

Bunun ise velâyette yüksek bir meşreb olmayacağı açıktır.